

KPSS-ÖABT 2022

SOSYAL BİLGİLER TARİH

KONU ANLATIMLI

QR KODU OKUTARAK
UYGULAMAYI İNDİR
VIDEO DERSLERİ HEMEN İZLE

Lütfen detaylı bilgi için ön sözü okuyunuz.

 PEGEM AKADEMİ

Komisyon

Coşkun ÇEBİTÜRK
ÖABT Sosyal Bilgiler 1. Kitap Tarih

ISBN 978-0-2021-0039-5

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten uluslararası akademik bir yayınevidir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan WorldCat ve ayrıca Türkiye'de kurulan Turcademy.com tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

12. Baskı: Eylül 2021, Ankara

Proje-Yayın: Ümit Dilaver
Dizgi-Grafik Tasarım: Gamze Şahin Oral
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.
Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Merhaba Sevgili Sosyal Bilgiler Öğretmeni Arkadaşlarım,

ÖABT sınavı, dört yıllık lisans eğitim hayatınızda kazandığınız yeterlilikleri ölçmek amacıyla yapılmaktadır. Sahip olduğu soru sayısı az ise de soruların atanma puanındaki etki oranı hayli yüksektir. Tarihin önemli açmazlarından birisi bir konu hakkındaki bilginin kaynaklara göre farklılıklar göstermesidir. Öyle ki ÖSYM sorularının dahi geçmişteki bazı sorularda verdiği bilgilerle çeliştiğini bilmekteyiz. Tarihin belge ve bulguları değiştikçe bilgileri de değişebilmektedir. Kitabımızda bu sakıncalı durumu aşmak için şöyle bir yöntemi izledik:

Yazım sürecinde kuşkusuz ki ilk kılavuzumuz ÖSYM olmuştur. ÖSYM'nin günümüze kadar sorduğu soruların tümünü inceleyerek kitabın altyapısını oluşturduk. Kitabımızı, ÖSYM sorularının bilgi ve yorumları eşliğinde yapılandırdık. Kitabımızın şekillenmesinde etkili olan bir diğer veri Millî Eğitim Bakanlığı ders kitaplarıdır. Öyle ya, Millî Eğitim Bakanlığına personel almak için yapılan sınav sorularında, Bakanlığın okullarda okuttuğu ders kitaplarından da faydalanmak mantıken gereklidir. Nitekim ÖABT Sosyal Bilgiler/Tarih sorularını incelediğimizde, MEB ders kitaplarına gönderme yapan soru örneklerini çokça görmek mümkündür. Bunun dışında akademik camiada genel geçerliği olan Halil İnalçık, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Enver Ziya Karal, Şerafettin Turan, Rifat Uçarol, Türk Tarih Kurumu ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları gibi çoğaltılabilecek bazı köşe taşı yazarlar ve eserler de kitabımız için temel dayanak olmuştur.

Kitabımızda hassasiyet gösterdiğimiz, cevabını bulmaya çalıştığımız sorulardan birisi şu oldu: “Sosyal Bilgiler Öğretmeni Adayı” arkadaşlarımızın sorumlu olduğu alanlardan birisi de “Tarih”dir. ÖSYM tarafından ayrıntılı tanımlanmayan “tarih” dersinin kapsamı ne olmalıdır? Tarih ÖABT ile Sosyal Bilgiler ÖABT arasındaki fark nedir? Bu soruların cevabını ÖABT sorularını inceleyerek bulmaya çalıştık. Şunu gördük ki: Sosyal Bilgiler ÖABT sorularının kapsamı, Tarih ÖABT'den farklı değildir. Sosyal Bilgiler ÖABT'nin kapsamı son derece geniş, akademik derinliği hayli yüksektir. Bu gerekçe ile Pegem Ailesi olarak akademik bir risk almamanız için ÖABT Tarih kitabını Sosyal Bilgiler Setinin içine olduğu için koymayı uygun gördük. Sosyal Bilgiler ÖABT sınavları da bu tutumun doğruluğunu bizlere göstermiştir.

Öğretmen olma yolunda emin adımlarla yürüyen sizlerin yanında olmak ve eksiklerinizi tamamlamak adına bu yayını hazırladık. İnandığımız ve umut ettiğimiz de gireceğiniz sınav için iyi bir başvuru kaynağı olduğu yönündedir. Ön sözümüzü de “başarılar dileyerek” ve küçükken annelerimizin, büyüklerimizin okula gönderirken söylediği “Allah zihin açıklığı versin.” diyerek bitiriyoruz.

Öğretmen olma yolunda emin adımlarla yürüyen sizlerin yanında olmak ve eksiklerinizi tamamlamak adına bu yayını hazırladık. Yoğun bir araştırma ve çalışma sürecinde hazırlanmış olan bu kitapla ilgili görüş ve önerilerinizi pegem@pegem.net adresini kullanarak ya da **0538 594 92 40** numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

Geleceğimizi güvenle emanet ettiğimiz siz değerli öğretmenlerimizin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine katkıda bulunabilmek ümidiyle...

Başarılar...
Coşkun ÇEBİTÜRK

QR kodlar ile ilgili bilgiler bir sonraki sayfada yer almaktadır.

Uygulamanızı Kullanabilmeniz İçin Aşağıdaki Adımları Takip Ediniz:

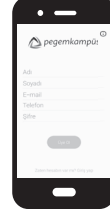

Kapakta QR kodunu herhangi bir kod okuyucu uygulaması ile okutarak ilgili Pegem uygulamasını indirebilirsiniz.

1. Adım
Uygulama
İndirme

2. Adım
Üyelik

Üyelik ekranına erişebilmek için; "Kayıt Ol" butonuna tıklayarak, üyelik formunu eksiksiz doldurduktan sonra uygulamayı kullanmaya başlayabilirsiniz.

Üye girişi yaptıktan sonra açılan pencerede sol tarafta bulunan kategori menüsünden "Aktivasyon Kodlarım", seçerek "Kod Ekle"ye tıklayıp kitabınız ile birlikte size iletilen aktivasyon kodu ile aktivasyon işlemlerini gerçekleştirebilirsiniz.

3. Adım
Aktivasyon

4. Adım
Ürünlerim

Aktivasyonunu yapmış olduğunuz konu anlatım kitabınızı "Video Dersler" sekmesinden görüntüleyebilir ve videolarınızı izlemeye başlayabilirsiniz.

Kitabın içerisindeki QR'ı okutarak ilgili kitabınızın videolarını izleyebilirsiniz.

5. Adım
QR Kod
Okutma

Pegem Kampüs Web Sitesi Üzerinden Videolarınıza Erişebilmek İçin Aşağıdaki Adımları Takip Ediniz:

- 1 Mevcut tarayıcınıza <https://dijital.pegemkampus.com> yazarak web sitemiz üzerinden erişim sağlayabilirsiniz.
- 2 Pegem Kampüs üyeliğiniz yoksa "Kayıt Ol" butonuna tıkladıktan sonra formu doldurarak üyelik işlemlerinizi gerçekleştirebilirsiniz.
- 3 Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sağ üst sekmede yer alan "Aktivasyon Kodlarım" alanından kodunuzu aktif edebilirsiniz.
- 4 Aktivasyon işleminizi tamamladıktan sonra kategori alanından "Video Dersler" sekmesine tıklayarak videolarınıza ulaşabilirsiniz..

Aktivasyon Kodu kitabınızın ilk sayfasında yer almaktadır.

Aktivasyon Kodu ile aktif ettiğiniz video dersler 31 Ağustos 2022 tarihine kadar geçerlidir.

Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55

ALAN BİLGİSİ

1. Bölüm: Tarih Bilimi

A. TARİH BİLİMİNE GİRİŞ.....	3
Tarih Biliminin Özellikleri	4
B. TARİH YAZICILIĞI.....	10
Tarih Yazım Türleri.....	10
Tarih Yazıcılığının Gelişimi.....	11
Türklerde Tarih Yazıcılığı.....	12
C. TARİHİN FAYDALANDIĞI BİLİM DALLARI	13
Çözümlü Test	16
Çözümler	19

2. Bölüm: Uygarlığın Doğuşu ve İlk Uygarlıklar

A. TARİH ÖNCESİ DEVİRLER.....	21
Anadolu'nun Tarih Öncesi.....	23
B. TARİHİN ÇAĞLARA AYRILMASI.....	24
İlk Çağ'ın Genel Özellikleri (MÖ 3500-375).....	24
Orta Çağ'ın Genel Özellikleri (375-1453).....	25
Yeni Çağ'ın Genel Özellikleri (1453-1789).....	25
Yakın Çağ'ın Genel Özellikleri (1789-?).....	25
C. İLK ÇAĞ UYGARLIKLARI	26
Anadolu'da Kurulan Medeniyetler.....	26
Mezopotamya Uygarlıkları	30
Doğu Akdeniz Uygarlığı.....	34
Ege Uygarlıkları	36
Çözümlü Test	46
Çözümler	48

3. Bölüm: İlk Türk Devletleri

A. TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI VE İLK TÜRK DEVLETLERİ	49
Türk Kelimesinin Anlamı.....	49
Ana Yurtta Kurulan İlk Uygarlıklar	49
Türklerin İlk Ana Yurdu	50
Orta Asya Türk Göçlerinin Sebepleri ve Sonuçları.....	50
İskitler (Sakalar).....	51
B. İLK TÜRK DEVLETLERİ	52
Asya Hun Devleti.....	52
Avrupa Hun Devleti (375-469).....	54
Göktürkler (552-630).....	55
Kutluk Devleti (İkinci Göktürk Devleti) (680-745).....	57
Uygur Devleti (744-840)	58

Hazarlar (630-1006).....	60
Kırgızlar (840-1207).....	61
Türgişler (634-766)	61
C. DİĞER TÜRK DEVLETLERİ	61
Avarlar (560-805).....	61
Bulgarlar (635 - 665).....	61
Macarlar (896-1526).....	62
Kumanlar (Kıpçaklar).....	62
Peçenekler (860-1091).....	63
Oğuzlar (Uzlar).....	63
Akhunlar (Eftalit) (350-564).....	64
Sabarlar (Sabirler) (515-576).....	64
Tabgaçlar (386-556).....	64
Karluklar (665-1221)	64
Başkirtlar.....	64
Kimekler	64
D. İLK TÜRK DEVLETLERİNDE KÜLTÜR VE UYGARLIK ..	65
Devlet Yönetimi	65
Ordu (Sü).....	68
Sosyal Yaşam.....	69
Hukuk.....	70
Ekonomi	71
Din ve İnanış	71
Yazı, Dil ve Edebiyat	72
Sanat	75
Bilim.....	77
Spor	77
Çözümlü Test	78
Çözümler	80

4. Bölüm: İslam Tarihi

A. İSLAM TARİHİ VE UYGARLIĞI.....	81
İslamiyet Öncesi Dünyanın Genel Durumu	81
İslamiyet'in Doğuşu ve Yayılışı.....	83
Dört Halife Devri (632-664).....	87
Emevi Devleti (661-750)	91
Endülüs Emevi Devleti (756-1031).....	94
Ben-i Ahmer Devleti.....	95
Abbasi Devleti (750-1250).....	95
Diğer Devletler.....	98
B. İSLAM KÜLTÜR VE UYGARLIĞI	99
Devlet Yönetimi	99

Sosyal Hayat	99
İktisadi Hayat	100
Ordu Teşkilatı	100
Yazı, Dil ve Edebiyat	101
Eğitim ve Bilim Hayatı.....	101
Sanat	104
Çözümlü Test	105
Çözümler	107
5. Bölüm: Türk İslam Devletleri (X.-XIII. Yüzyıllar)	
A. TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ	109
Talas Savaşı (751).....	109
B. İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ.....	110
İtil Bulgarları	110
Sacoğulları	110
Tolunoğulları (868-905)	110
İhşidler (Akşitler) (925-969)	110
Karahanlılar (840-1212).....	111
Gazneliler (963-1187).....	113
Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157)	115
C. DİĞER TÜRK – İSLAM DEVLETLERİ.....	122
Harzemşahlr	122
Eyyubiler	122
Memlûkler	123
D. TÜRKİYE TARİHİ (11. - 13. YÜZYILLAR)	123
Anadolu'ya İlk Türk Akınları	123
Anadolu'da Kurulan İlk Türk Beylikleri	124
Türkiye Selçuklu Devleti (1077-1308) (Anadolu Selçuklu Devleti)	126
Uçlarda Hayat ve Beylikler	135
Anadolu Beylikleri'nin Genel Özellikleri	138
E. TÜRK İSLAM DEVLETLERİNDE KÜLTÜR VE UYGARLIK	140
Devlet Yönetimi	140
Hukuk Sistemi.....	144
Toprak Sistemi	144
Askerî Teşkilat.....	146
Ekonomi	147
Sosyal Hayat	149
Din ve İnanış	149
Dil, Edebiyat ve Yazı	150
Eğitim ve Bilim.....	151

Sanat	155
Mimari	156
Çözümlü Test	161
Çözümler	163
6. Bölüm: Türk Dünyası (XIII. - XIX. Yüzyıl)	
TÜRK DÜNYASI (13. - 19. YÜZYIL)	165
Moğollar	165
Timur Devleti (1369-1507)	167
Türkistan'daki Gelişmeler	168
Hindistan'da Türk Sultanlıkları ve Babürlüler.....	169
Hanlıklar Hakkında Genel Bilgiler	171
Çözümlü Test	172
Çözümler	174
7. Bölüm: Osmanlı Tarihi	
A. BEYLİKTEN DEVLETE (1302-1453)	176
XIV. Yüzyıl Başlarında Yakın Doğu ve Avrupa	177
Anadolu	177
Memluklar (1250-1517).....	177
İlhanlı Devleti (1256-1335).....	177
Balkanlar ve Avrupa.....	178
Altınorda Devleti (1227-1502)	178
Kayıların Anadolu'ya Gelişi ve Yerleşmesi	178
Osmanlı Devleti'nin Kısa Sürede Gelişimini Sağlayan Nedenler	178
Osman Gazi Dönemi (1299-1326)	179
Orhan Gazi Dönemi (1326-1362)	180
I. Murat Dönemi (1362-1389).....	181
Yıldırım Bayezıt Dönemi (1389-1402).....	183
Fetret Devri (1402-1413).....	185
Çelebi Mehmet Dönemi (1413-1421).....	185
II. Murat Dönemi (1421-1451)	186
Çözümlü Test	188
Çözümler	190
B. DÜNYA GÜCÜ: OSMANLI DEVLETİ (1453-1595).....	192
Fatih Sultan Mehmet Dönemi (1451-1481).....	192
II. Bayezıt Dönemi (1481-1512)	197
Yavuz Sultan Selim Dönemi (1512-1520)	198
Kanuni Sultan Süleyman Dönemi (1520-1566).....	200
II. Selim Dönemi (1566-1574)	207
III. Murat Dönemi (1574-1595)	207

Çözümlü Test	209
Çözümler	211
OSMANLI DEVLETİ KÜLTÜR VE UYGARLIK TARİHİ.....	213
Devlet Yönetimi	213
Osmanlılarda Ekonomik Hayat	230
Osmanlı Toplumunu.....	242
Osmanlı Devleti'nde Hukuk	246
Osmanlı Devleti'nde Eğitim.....	247
Osmanlı Devleti'nde Bilim	249
Osmanlı Devleti'nde Dil, Yazı ve Edebiyat.....	252
Osmanlı Devleti'nde Sanat	254
Osmanlı Devleti'nde Mimari.....	255
Çözümlü Test	259
Çözümler	261
C. ARAYIŞ YILLARI (XVII. YÜZYIL)	263
Arayış Yıllarında Osmanlı Devleti – Avusturya İlişkileri... 263	
XVII.yy.da Osmanlı Devleti – İran İlişkileri.....	264
XVII.yy.da Osmanlı Devleti - Lehistan İlişkileri	265
XVII.Yüzyılda Osmanlı Devleti-Venedik İlişkileri.....	265
Osmanlı - Malta İlişkileri	266
Osmanlı - Rusya İlişkileri.....	266
II. Viyana Kuşatması ve Kutsal İttifak Savaşı	266
İç İsyanlar.....	268
XVII. Yüzyıl İsyanlarının Özellikleri.....	270
Avrupa'nın Gelişimine Seyirci Kalan Osmanlı.....	270
XVII. Yüzyıl İslahat Hareketleri.....	271
Çözümlü Test	274
Çözümler	276
D. XVIII. YÜZYILDA DEĞİŞİM VE DİPLOMASİ.....	278
III. Ahmet Dönemi (1703-1730)	278
I. Mahmut Dönemi (1730-1754)	280
III. Mustafa Dönemi (1757-1774)	281
I. Abdülhamit Dönemi (1774-1789)	282
III. Selim Dönemi (1789-1807)	283
XVIII.yy.da Osmanlı Devleti'nin İslahatları	285
Çözümlü Test	290
Çözümler	292
8. Bölüm: En Uzun Yüzyıl (1800-1922)	
XIX. YÜZYIL SİYASİ TARİH.....	293
II. Mahmut Dönemi (1808-1839)	294
Abdülmecit Dönemi (1839-1861)	298

Abdülaziz Dönemi (1861-1876)	301
V. Murat Dönemi (1876).....	303
II. Abdülhamit Dönemi (1876-1909)	303
XIX. YÜZYILDA REFORM HAREKETLERİ	308
II. Mahmut Dönemi Yenilik Hareketleri.....	309
Sultan Abdülmecit Dönemi Yenilik Hareketleri	311
Sultan Abdülaziz Dönemi Yenilik Hareketleri	312
II. Abdülhamit Dönemi Yenilik Hareketleri.....	314
Osmanlı Devleti'nde Basın Yayın Hareketleri	317
Çözümlü Test	320
Çözümler	322
OSMANLI DEVLETİ'NDE DEMOKRATİKLEŞME HAREKETLERİ	324
Sened-i İttifak.....	324
Tanzimat Fermanı	325
İslahat Fermanı (1856).....	327
Kanunvesasi'nin ve I. Meşrutiyet'in İlanı	328
İstibdad (Mutlakiyet) Dönemi (1878-1908)	330
II. Meşrutiyet'in İlan Edilmesi.....	331
1909 Anayasa Değişiklikleri	332
II. Meşrutiyet Dönemi'nde Siyasal Gruplar ve Partiler ...	333
Osmanlı Devleti'nde Çalışma Hayatı	335
Osmanlı Devleti'nde Darbeler	335
Çözümlü Test	338
Çözümler	340
9. Bölüm: XX. YY. Başlarında Osmanlı Devleti	
XX. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ'NDE DAĞILMAYI ÖNLEME ÇABALARI	342
1. Osmanlıcılık	342
2. İslamcılık	343
3. Türkçülük (Turancılık).....	343
4. Batıcılık	344
5. Teşebbüs-ü Şahsi ve Adem-i Merkeziyetçilik	344
6. Sosyalizm	345
Dünyanın Genel Görünümü	345
31 Mart Vakası	346
Trablusgarp Savaşı (1911)	347
Balkan Savaşları.....	348
I. Dünya Savaşı.....	352
Çözümlü Test	364
Çözümler	366

10. Bölüm: Millî Mücadele Dönemi

I - MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ.....	368
A. MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI.....	368
İzmir'in İlgali (15 Mayıs 1919).....	371
Kuvayimiliye Ruhu.....	372
B. CEMİYETLER.....	372
Millî Varlığa Yararlı Cemiyetler.....	373
Zararlı Cemiyetler.....	376
C. MİLLÎ MÜCADELENİN HAZIRLIK DÖNEMİ.....	378
Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkması (19 Mayıs 1919).....	378
Osmanlı Hükümeti'nin Millî Mücadele ve Mustafa Kemal'e Karşı Tutumu.....	387
D. MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİNDE BASIN HAYATI ..	395
Kurtuluş Savaşı'nın Mali ve Askerî Kaynakları.....	397
TBMM'ye ve Millî Mücadeleye Karşı Çıkan İsyenlar ..	398
E. SEVR ANTLAŞMASI (10 Ağustos 1920).....	402
Sevr Antlaşması'nın Özellikleri.....	404
Bilecik Görüşmeleri (5 Aralık 1920).....	404
Çözümlü Test.....	405
Çözümler.....	407
II - KURTULUŞ SAVAŞI DÖNEMİ.....	409
A. DOĞU VE GÜNEY CEPHELERİ.....	409
Doğu Cephesi.....	409
Güney Cephesi.....	410
B. BATI CEPHESİ.....	411
Düzenli Orduların Kurulması.....	412
Gediz Savaşı.....	412
I. İnönü Savaşı (10 Ocak 1921).....	413
II. İnönü Savaşı (23 Mart-I Nisan 1921).....	417
Kütahya - Eskişehir Savaşları (10-24 Temmuz 1921) ..	418
Sakarya Savaşı (23 Ağustos-13 Eylül 1921).....	419
Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Savaşı (26 Ağustos-9 Eylül 1922).....	422
C. MİLLÎ MÜCADELENİN SANAT VE EDEBİYATA YANSIMALARI.....	425
Çözümlü Test.....	426
Çözümler.....	428
11. Bölüm: Atatürk Dönemi	
I - TÜRK DIŞ POLİTİKASI.....	430
LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI.....	430
Saltanatın Kaldırılması.....	430

Lozan Barış Konferansı'na Katılan Devletler.....	431
Lozan'a Katılacak Türk Delegeleri.....	431
Lozan'da Görüşülen Konular.....	432
Lozan Konferansı'nda Karşılaşılan Güçlükler.....	432
Lozan Antlaşması'nın Önemli Özellikleri.....	435
II - ATATÜRK DÖNEMİ DIŞ POLİTİKASI.....	436
A. 1923-1932 YILLARI ARASINDA TÜRK DIŞ POLİTİKASI.....	436
Türk - Yunan İlişkileri Nüfus Mübadelesi.....	436
Fener Rum Patrikhanesi Sorunu.....	437
Türkiye - İngiltere İlişkileri Musul Sorunu (Irak Sınırı).....	437
Türk - Fransız İlişkileri.....	438
Türkiye - İtalya İlişkileri.....	440
Türk - Sovyet İlişkileri.....	440
B. 1932-1938 YILLARI ARASINDA TÜRK DIŞ POLİTİKASI.....	440
Türkiye'nin Milletler Cemiyetine Üye Olması (1932) ..	441
Türkiye ve Balkan Antantı (9 Şubat 1934).....	441
Türkiye ve Akdeniz Paktı (Ocak 1936).....	442
Montrö Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936) ..	442
Sadabat Paktı ve Türkiye (8 Temmuz 1937).....	443
Nyon Konferansı ve Türkiye.....	444
Hatay'ın Ana Vatan'a Katılması (Sancak Sorunu).....	444
Çözümlü Test.....	446
Çözümler.....	448
III - ATATÜRK DÖNEMİ İÇ OLAYLAR.....	450
A. II.TBMM'NİN AÇILMASI (11 Ağustos 1923).....	450
B. ANKARA'NIN BAŞKENT OLMASI (13 Ekim 1923) ..	450
C. CUMHURİYET'İN İLAN EDİLMESİ (29 Ekim 1923) ..	450
D. 1924 ANAYASASI'NIN KABUL EDİLMESİ (20 Nisan 1924).....	453
E. HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (3 Mart 1924).....	454
F. ŞERİYE VE EVKAF VEKALETİNİN KALDIRILMASI .	455
G. ORDUNUN SİYASETEN AYRILMASI.....	455
H. TEVHİDİ TEDİRİSAT KANUNU'NUN KABUL EDİLMESİ.....	456
I. ATATÜRK DÖNEMİNDE SİYASİ PARTİLER VE ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ ÇABALARI.....	456
Cumhuriyet Halk Fırkası (9 Eylül 1923).....	457
Terakkiverver Cumhuriyet Fırkası (17 Kasım 1924) ..	458
Serbest Cumhuriyet Fırkası (12 Ağustos 1930).....	461
İ. MUSTAFA KEMAL'İN HAYATI.....	465

Çözümlü Test469

Çözümler471

IV - ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARI 473

A. İNKILAP KELİMESİNİN ANLAMI VE ÖZELLİKLERİ .. 473

B. HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR..... 473

Medeni Kanun'un Kabul Edilmesi (17 Şubat 1926) . 474

C. EĞİTİM ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR..... 475

Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun Kabul Edilmesi
(3 Mart 1924) 476

Medreselerin Kapatılması (11 Mart 1924) 477

Azınlık Okulları ve Yabancı Okullar Hakkında
Yapılan Düzenlemeler 478Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun'un Kabul Edilmesi
(2 Mart 1926) 478

Yeni Türk Harflerinin Kabul Edilmesi (1 Kasım 1928).. 479

Millet Mekteplerinin Açılması (11 Kasım 1928) 480

Atatürk Dönemi Tarih Anlayışı ve Türk Tarih
Kurumunun Kurulması 480Atatürk Dönemi "Dil" Çalışmaları ve Türk Dil
Kurumunun Açılması (1932) 481

Üniversite Reformu (1933) 482

Halk Eğitimi Alanındaki Faaliyetler 482

D. KÜLTÜR VE SANAT ALANINDA GELİŞMELER.... 482

E. SOSYAL YAPIDA ve SAĞLIK ALANINDA
YAPILAN İNKILAPLAR..... 484

Şapka İnkılabı'nın Yapılması (25 Kasım 1925)..... 484

Kılık, Kıyafet İnkılabı (3 Aralık 1934)..... 485

Tekke, Zaviye, Türbelerin Kapatılması Hakkında
Kanun'un Kabulü (30 Kasım 1925) 485Miladi Takvim ve Uluslararası Saat Uygulamasının
Kabulü, Ölçü ve Hafta Sonu Tatilinin Değiştirilmesi .. 486

Soyadı Kanunu'nun Kabulü (21 Haziran 1934)..... 487

Unvan ve Lakapların Kullanılmasının Yasaklanması
(26 Kasım 1934)..... 487

Türk Kadınına Verilen Haklar 487

Sağlık ve Sosyal Yardım Alanında İnkılaplar 488

F. EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR 488

İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat 1923) 489

Tarım Alanında Gelişmeler 489

Aşar Vergisinin Kaldırılması..... 490

G. TİCARET ALANINDAKİ GELİŞMELER 490

Kabotaj Kanunu'nun Kabul Edilmesi (1 Temmuz 1926) .. 491

Gümrük Koruma Kanunu'nun Kabul Edilmesi (1929).. 491

H. SANAYİ ALANINDAKİ GELİŞMELER..... 492

Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun Kabul Edilmesi 492

Devletçi Ekonomi Modelinin Kabulü 492

Beş Yıllık Sanayi Planlarının Hazırlanması..... 492

I. MADENCİLİK ALANINDAKİ GELİŞMELER 493

İ. ULAŞIM ALANINDAKİ GELİŞMELER..... 493

J. BANKACILIK ALANINDAKİ GELİŞMELER..... 494

İş Bankası (26 Ağustos 1924) 494

Sanayi ve Maden Bankası (19 Nisan 1925)..... 494

Emlak ve Eytam Bankası (22 Mayıs 1926)..... 494

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
(11 Haziran 1930)..... 494

Sümerbank (1933) 495

1929 Dünya Ekonomi Bunalımı'nın Türkiye
Ekonomisi Üzerine Etkileri 495

Ekonomi Alanındaki Diğer Gelişmeler 496

V - ATATÜRK İLKELERİ 497

ATATÜRKÇÜLÜK 497

CUMHURİYETÇİLİK İLKESİ..... 497

MİLLİYETÇİLİK İLKESİ 498

LAİKLİK İLKESİ 500

HALKÇILIK İLKESİ..... 500

DEVLETÇİLİK İLKESİ 501

İNKILAPÇILIK İLKESİ 502

VI - ATATÜRK İLKELERİ VE ANAHTAR KELİMELER..... 503

İNKILAPLAR VE İKİLİKLERİN KALDIRILMASI..... 505

VII - ATATÜRK'E GÖRE MİLLÎ GÜÇ UNSURLARI..... 505

Çözümlü Test507

Çözümler510

12. Bölüm: Orta Çağ'dan 20. Yüzyıl'a
Dünya Tarihi

A. ORTA ÇAĞ TARİHİ 512

Feodalite Sistemi..... 512

Orta Çağ Avrupasında Sosyal Sınıflar 512

Orta Çağ'da Kilise ve Siyaset İlişkisi..... 513

Orta Çağ Siyasi Tarihi 514

Coğrafi Keşifler 516

Yeni Çağ Avrupası'nın Küresel Güçleri 519

Rönesans Hareketleri (Yeniden Doğuş)..... 519

Avrupa'da Reform Hareketleri 522

XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Avrupa..... 525

B. YAKIN ÇAĞ'DA AVRUPA.....	536	Paylaşılmayan Orta Doğu.....	597
Fransız İhtilali (1789).....	536	Uzak Doğu'da Gelişmeler.....	599
Avrupa Dışı Dünya: Batı Karşısı İlk Hareketler	545	Asya ve Afrika'nın Kurtuluşu.....	600
Sanayi İnkılabı.....	547	Soğuk Savaş Dönemi'nde Türkiye	602
Çözümlü Test	553	Türkiye'de Hayat	603
Çözümler	556	Soğuk Savaş Dönemi'nde Dünya	607
13. Bölüm: Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi		H. YUMUŞAMA DÖNEMİ VE SONRASI	608
XX. YÜZYIL BAŞLARINDA DÜNYA.....	558	Uluslararası İlişkilerde Değişim Süreci	608
A. I. DÜNYA SAVAŞI	558	Yumuşama Dönemi Politikaları	609
Paris Barış Konferansı	558	Yumuşama Dönemi Çatışmaları ve Anlaşmazlıkları ..	610
I. Dünya Savaşı Sonrasında Yapılan Barış Antlaşmaları	559	Barış İçinde Bir Arada Yaşama.....	612
B. SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ (SSCB), ORTA ASYA'DAKİ TÜRK DEVLET VE TOPLULUKLARI.....	559	Arap İsrail Savaşları	614
Çarlık Rusyası'nın Yıkılışı ve Bolşevik İhtilali.....	559	Uluslararası Politikada Petrolün Yeri	617
Rusya'nın Orta Asya'yı İstilasını.....	561	Irak - İran Savaşları (1980-1988).....	618
SSCB Yönetimindeki Türk Toplumunun Durumu	561	Yumuşama Dönemi Dünya	619
Basmacı Hareketi	562	Türk Dış Politikası.....	621
C. ORTA DOĞU'DA MANDA YÖNETİMLERİNİN KURULMASI	562	Yumuşama Dönemi'nde Türkiye'nin ABD ve SSCB İle Olan İlişkileri	623
İngiltere ve Orta Doğu	564	Türkiye'de Bunalımlı Yıllar (1960-1983)	625
Fransa ve Orta Doğu	564	Türkiye Cumhuriyeti'nde Darbeler ve ABD.....	627
D. UZAK DOĞUDA YENİ GÜÇ: JAPONYA	564	I. KÜRESELLEŞEN DÜNYA.....	629
E. 1929 DÜNYA EKONOMİ KRİZİ	565	SSCB'de Politika Değişiklikleri ve Nedenleri	629
Ekonomik Kriz Öncesi Dünya	565	Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsız Olması.....	631
Ekonomik Krizin Ortaya Çıkışı (Kara Perşembe)....	565	Doğu Bloku'ndan Sonra Avrupa'da Yeni Arayışlar ..	634
İki Savaş Arası Dönemde Avrupa.....	566	NATO'nun Avrupa'da Genişlemesi.....	635
Avrupa'da Sosyal ve Ekonomik Hayat	568	Avrupa Birliği ve Dünya	635
İki Savaş Arası Dönemde Dünya.....	570	Yeni Oluşum Sürecinde Balkanlar	637
Atatürk Dönemi Dış Politika.....	571	Orta Doğu, Afganistan ve Arap Baharı	639
F. II. DÜNYA SAVAŞI.....	572	Değişen Dünya ve Türk Dış Politikasının Genel Özellikleri.....	642
Savaş Öncesinde Gelişmeler.....	572	İ. DÜNYADAKİ GELİŞMELER.....	646
Avrupa'da Savaş.....	576	Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin Etkileri	646
Kuzey Afrika'da Savaş	578	Küreselleşme ve Etkileri	647
Asya ve Pasifik'te Savaş	578	1980 Sonrası Türkiye.....	647
Barışa Doğru.....	579	Çözümlü Test	655
Savaşın Etkileri	584	Çözümler	658
Savaş Yıllarında Türkiye	586	KRONOLOJİ	660
G. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ.....	591	KAYNAKÇA.....	701
Doğu Bloku'nun Kuruluşu.....	591		
Batı Bloku'nun Kurulması.....	595		

ALAN BİLGİSİ

A. TARİH BİLİMİNE GİRİŞ

Tarih kelimesi, Arapça "verreha" fiilinden türemiştir: "Kamer, ay, zaman" anlamındadır. "Ay"ın tarihi demektir. Tarihi olayın gerçekleşme anını belirlemek, hikâye etmek, nakletmek anlamlarında da kullanılır. Kelimenin Batı dillerindeki karşılığı Grekçe "İstoria, İstorien" sözcüğüne dayanır. Tarih, insanların geçmişte yaşadıkları olayları ve gelişmeleri "yer" ve "zaman" göstererek "sebep" ve "sonuç" ilişkilerini araştırıp inceleyen bilim dalına denir.

Tarihin tanımı, zaman içerisinde bilim insanları tarafından farklı şekillerde yapılmıştır. Bilim insanlarının tarihin tanımına ilişkin bazı görüşleri şu şekildedir:

Tarihin Tanımı Hakkında Bilim İnsanlarının Görüşleri

Leopold Von Ranke	Akademik tarihçiliğin kurucusu olarak kabul edilir. Tarih araştırmalarını ana kaynaklara dayalı olarak yürütmüş ve ikinci elden kaynakları incelemelerde kapsam dışı tutmuştur. Ranke: "Gerçeğin ancak belgelerin eleştirisiyle ortaya çıkacağına inanmış belge yoksa tarih de yoktur." demiştir. Tarih araştırmalarındaki "özel konuları", dünya tarihi ile ilişkilendirmiştir. Tenkidçi tarih anlayışıyla Alman tarih ekolüne temel oluşturmuştur.
Herodot	Tarihi, "İnsanların ve insan topluluklarının başlarından geçenleri kaydetme yoluyla edinilen bilgiler" şeklinde tanımlamıştır.
E.H.Carr	Tarihçi ile olaylar arasında devamlı bir etkileşim ameliyesi, geçmişle günümüz arasında bitmeyen bir diyalog.
Marc Bloch	Zaman içinde insanların ilmi. Bir müşahede ilmi.
Fernand Braudel	Bütün tarihlerin toplamı, geçmiş ve gelecekteki mesleki kabiliyet ve bakış açılarının bir araya gelmesi.
İbni Haldun	İslam tarihçisi ve sosyoloğudur. "Geçmişler geleceğe, suyun suya benzemesinden daha çok benzer." sözü ile geçmiş ve gelecek arasındaki ilişkinin önemini ortaya koymuştur. Tarihin, gerçeği araştırarak ve olayların sebeplerini ortaya koyacağını ifade eder. Tarihin sadece rivayetlerden ibaret olamayacağını olay-olgu zincirinin bulunduğunu ifade etmiştir. Devlet yaşantısının, insan yaşantısı ile benzerlik gösterdiğini ifade etmiştir.
Turner	Geçmişten bize uzanan, günümüzde ortaya çıkan tenkitçi ve yorumcu bir anlayışla incelenen kalıntılar.
John Tosh	"Tarihin Peşinde" adlı eserinde tarihçinin görevini "İnceleyeceği çağı insanının kimliğine bürünüp dünyayı onun gözünden görerek ve mümkün olduğu kadar onun standartlarıyla değerlendirecek o insanın neyi, niçin yaptığını bulmaktır." şeklinde tanımlamıştır.
Ahmet Cevdet Paşa	"Tarih" kelimesini "Bir olayın tarihini bilmek değil, olayları değerlendirmek ve ders almaktır." şeklinde tanımlamıştır.
Halil İnalçık	Gerçek bir tarihe ulaşmak için kaynaklara giderek kaynakların tenkit edilmesi gerekliliğini savunmuştur.
Zeki Velidi Togan	Çağdaş hayatın, geçmiş hayatın bir tekamül olarak anlatılması.
Ernest Bernheim	Tarih, insanın evrimlerinin ve bunların yaptıklarının anlatılmasıdır.

Leon Halkin	"Tarih Tenkidinin Unsurları" adlı eserinde "Geçmiş biz ancak başkasının aracılığı sayesinde tanımaktayız." sözlerini söylemiştir. Tarihin bilinmesini geleceği düşünmek için zorunluluk olarak görmüştür.
Mübahat Küçükoglu	Tarih, insanlarda ahlakın ve manevi değerlerin gelişmesini sağlar.
Ömer Hayyam	"Tarihi, kainatın vicdanıdır." sözüyle tarih biliminin, yaşanan gelişmeleri adalet ve tarafsızlık ekseninde gelecek nesillere aktarmasının gerekliliğini ortaya koymuştur.
Voltaire	Tarih, milletlerin tarlası olarak görmüş ve her toplumun, ne ekmişse gelecekte onu biçeceğini ifade etmiştir. Tarihi, bir nesilden diğer nesile aktarılan hikayeler şeklinde tanımlamıştır.
Karl Marx	Tarihi, "Büyük adamların değil, toplumsal sınıfların arasındaki savaşın anlatımı" şeklinde tanımlamıştır.
J.J. Rousseau	Tarihi; okuyana, kendi gözünün görme derecesine göre, yol gösteren bir kılavuz olarak tanımlamıştır.
Anthony Smith	"Hafıza yoksa kimlik yoktur; kimlik yoksa ulus yoktur." sözüyle tarihin insan hafızası gibi bir işlev üstlendiğini ifade etmiştir. Tarihin, toplumun uluslaşma sürecini sağladığı toplumda birlik ve beraberlik ruhunu geliştirdiğini ifade eder. Hafızası olmayan bir insan nasıl yaşamını şekillendiremez, sürdüremez ise tarihini bilmeyen bir toplum da hayatını devam ettirmekte zorlanır.
Will Durant	Tarih, "geçmişte olan hadiseler hakkındaki belgelerin verileri" şeklinde tanımlamıştır.
Montesquieu	Tarihi "Zamanların ışığı, olayların hazinesi, gerçeklerin tanığı, iyi nasihatlerin ve tedbirin kaynağı, davranışın ve adaletin kaidesi" şeklinde tanımlamıştır.

ÖABT Çıkış Soru

Tarihin asıl ödevini, "sadece olayların nasıl olduklarını göstermek" biçiminde tanımlayan ve bu metodolojik çerçevede modern tarih yazımının temelini oluşturan tarihçi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ranke B) Herder C) Fichte
D) Schiller E) Michelet

Çözüm:

Tarihin asıl ödevini, "sadece olayların nasıl olduklarını göstermek" biçiminde tanımlayan ve bu metodolojik çerçevede modern tarih yazımının temelini oluşturan tarihçi Ranke'dir. Ranke:

- Tarih araştırmalarının ana kaynaklara dayalı olarak yürütülmesini savunmuş ve ikinci elden kaynakları incelemelerde kapsam dışı tutmuştur.
- Tarih araştırmalarındaki "özel konuları", dünya tarihi ile ilişkilendirmiştir.
- Tenkidçi tarih anlayışıyla Alman tarih ekolünün temelini oluşturmuştur.

Cevap A

Akademik Bakış

Annales Okulu

Fransa'da iki büyük savaş arası dönemde, 1920-1933 yıllarında ortaya çıkan tarih anlayışıdır. Annales Ekolü, tarihin olduğu gibi yeniden inşasına yönelik gelen eleştiriler üzerine ortaya çıkmıştır. İsmi Fransız dergisi "Annales d'histoire économique et sociale"den almıştır. Önemli temsilcileri arasında: Lucien Febvre, Fernand Braudel, Marc Bloch, Georges Duby, Jacques Le Goff ve Emmanuel Le Roy Ladurie bulunur. Annales ekolünün önemli fikirleri şunlardır: İlk olarak, olaylardan oluşan geleneksel tarihçilik anlayışının yerini, sorun odaklı bir tarih anlayışı alır. İkinci olarak, siyasete odaklanan bir tarih anlayışı yerine, insan faaliyetlerinin tamamına eğilen bir tarih anlayışı hâkim olur. Üçüncü olarak, diğer disiplinlerle etkileşim haline geçip, birinci ve ikinci fikirleri gerçekleştirmeye çaba gösterir. Annales Okulu'nun Türkiye'deki başlıca temsilcileri arasında: Ömer Lütfi Barkan, Halil İnalçık, Mustafa Akdağ, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Bahaeddin Ögel, Osman Turan, Mehmet Altay Köymen, İbrahim Kafesoğlu bulunur.

Tarih Biliminin Özellikleri

- ✓ İnsanlığın **ortak mirası** olup ana konusu insanlığın geçmiştir.
- ✓ İnsanlığın **hafızası** olup geçmiş ve gelecek arasında bir köprüdür.
- ✓ Tarihte **gözlem** ve **deneysel** yoktur. Bu yönüyle pozitif bilimlerden ayrılır.
- ✓ **Tekrarlanamaz.** Geçmişte yaşanan olaylardan ders çıkartılması gereklidir.
- ✓ Tarihin laboratuvarı **arşivlerdir.** Tarihin **belgelere** dayalı, tarafsız olarak aktarılması tarihe olan güveni artırır. Tarih şahitliklere dayalı olarak yazılır. Tarihin şahitleri vesikalardır. Vesikalar, araştırılmalı, kontrol edilmeli ve de yazılmalıdır.
- ✓ Tarihte yeni belgeler ortaya çıktıkça bilgiler de değişir. Örneğin, ilk Türk parasının Türgişler tarafından kullanıldığı bilgisi değişmiştir. Yeni araştırmalarda Göktürkler Dönemi'ne ait paralar ortaya çıkmıştır.
- ✓ Tarihi olaylar arasında **sebeplere – sonuç** ilişkisi vardır.
- ✓ Tarihsel empati ile insanların geçmiş yaşamları, değerleri ve hisleri anlaşılabilir.
- ✓ **Yer – zaman ilişkisi** gözlemlenmelidir. Olayın geçtiği dönemin koşullarını ve zamanı bilmek olayın daha iyi değerlendirilmesini sağlar. Olayın geçtiği zamanın bilinmesi, olaylar arasında sebep sonuç ilişkisinin de kurulmasını sağlar.
- ✓ Anakronizm, "tarihlendirmede yanlış içerisindedir bulunma" anlamına gelir. Anakronizm, tarihçilerin tarihi olayları açıklarken yaşadıkları dönemin değer yargılarını kullanmalarıdır.

- ✓ Tarihi olaylara **tarafsız** (objektif, nesnel) bir gözle yaklaşılmalıdır. Subjektif (tarafı, öznel) olunmamalıdır.
- ✓ Bir olayın tarihi kayıt altına alınması için üzerinden belirli bir sürenin geçmesi beklenmelidir. Bu durumun sebebi olay hakkındaki tüm belgelerin ortaya çıkmasını sağlamak ve tarih yazarının üzerinde iktidar baskısının oluşmasını engellemektir.
- ✓ Tarihi geçmişte yaşanan olay ve olguları araştırır, naklede ve de yorumlar. Tarihi geçmişin aynası değil, aynayı tutan kişidir.
- ✓ Tarihin konusu insandır. İnsanların siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik vb. faaliyetleri tarihin konusu içindir; deprem, tufan, salgın hastalıklar, kuraklık vb. gelişmelerin insan yaşantısı üzerindeki etkileri de tarihin konusu kapsamındadır.
- ✓ Dinamik ve evrenseldir.

ÖABT Çıkmış Soru

Tarih metodolojisi üzerine yazı yazan bir araştırmacı "Tarihi, incelediği çağdaki insanın kimliğine bürünmelidir." şeklinde bir ifade kullanmıştır.

Bu ifadeyle aşağıdakilerden hangisi vurgulanmak istenmiştir?

- A) Tarihsel gelişmeler arasında neden-sonuç ilişkisi olduğu
- B) Tarihi olayları kavrarken dönemin şartlarının gözlemlenmesi gerektiği
- C) Tarihi gelişmelere objektif yaklaşılması gerekliliği
- D) Tarihte yer ve zamanın en önemli unsur olduğu
- E) Tarihte birincil kaynakların önemli olduğu

Çözüm:

İnsanların yaşadığı zamana ve mekana göre değer yargılarında değişimler meydana gelir. Geçmiş çağlarda yaşanan bir gelişmenin bugünün değer yargıları ile incelenmesi hâlinde, olayın ortaya çıkma gerekçeleri ve sonuçları tam olarak ortaya koyulamaz. "Tarihi incelediği çağdaki insanın kimliğine bürünerek" empati yeteneğini geliştirir ve olayı dönemin koşullarına uygun olarak değerlendirir. Böylelikle geçmişte yaşanan bir olayı günümüzde aktarıırken daha tarafsız bir değerlendirme yapmış olur.

Cevap B

Olay (Vaka): Hayat içerisinde tek tek meydana gelen değişimlere verilen isimdir.

Olgular (Vakıa): Aynı türden olayların ortak sonucu olarak ortaya çıkan gelişmelerdir.

- ✓ Olgular, olaya göre daha soyut ve geneldir.
- ✓ Olgular belli bir yer ve zaman içinde gerçekleşmez.
- ✓ Olgular, genellik ve süreklilik gösterir.
- ✓ Olgular, olayların neticesinde ortaya çıkar.

KPSS-ÖABT 2022

SOSYAL BİLGİLER COĞRAFYA

KONU ANLATIMLI

QR KODU OKUTARAK
UYGULAMAYI İNDİR
VIDEO DERSLERİ HEMEN İZLE

Lütfen detaylı bilgi için ön sözü okuyunuz.

 PEGEM AKADEMİ

Komisyon

ÖABT Sosyal Bilgiler 2. Kitap Coğrafya Konu Anlatımlı

ISBN 978-0-2021-0039-5

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten uluslararası akademik bir yayınevidir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan WorldCat ve ayrıca Türkiye'de kurulan Turcademy.com tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

12. Baskı: Eylül 2021, Ankara

Proje-Yayın: Ümit Dilaver
Dizgi-Grafik Tasarım: Gamze Şahin Oral
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.
Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Değerli Okuyucularımız,

ÖABT SOSYAL BİLGİLER konu anlatımlı setimiz üç kitap hâlinde düzenlenmiştir. “Sosyal Bilgiler 2. Kitap” adlı yayınlımız Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Alan Bilgisi Testi Coğrafya Bölümü kapsamındaki soruları çözmek için gerekli bilgi, beceri ve teknikleri edinme ve geliştirme sürecinde siz değerli okuyucularımıza kılavuz olarak hazırlanmıştır.

Kitabın hazırlanış sürecinde, sınav kapsamındaki temel alanlarda kapsamlı alanyazın taraması yapılmış, bu kitabın gerek ÖABT’de gerekse gelecekteki meslek hayatınızda ihtiyacınızı maksimum derecede karşılayacak bir başucu kitabı niteliğinde olması hedeflenmiştir.

Detaylı, güncel ve anlaşılır bir dilde yazılan konu anlatımları, çıkmış sorular ve detaylı açıklamalarıyla desteklenmiş, her ünite içeriği ÖSYM formatına uygun, çözümlü test sorularıyla pekiştirilmiştir. Ayrıca konu anlatımlarında verilen bilgi ve çözüm tekniklerine ek olarak uyarı kutucuklarıyla da önemli konulara dikkat çekilmiştir.

Yoğun bir araştırma ve çalışma sürecinde hazırlanmış olan bu kitapla ilgili görüş ve önerilerinizi pegem@pegem.net adresine e-posta yoluyla ya da **0538 594 92 40** numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

Geleceğimizi güvenle emanet ettiğimiz siz değerli öğretmenlerimizin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine katkıda bulunabilmek ümidiyle...

Başarılar...

QR kodlar ile ilgili bilgiler bir sonraki sayfada yer almaktadır.

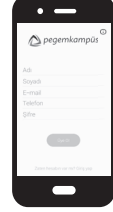
Uygulamanızı Kullanabilmeniz İçin Aşağıdaki Adımları Takip Ediniz:

Kapakdaki QR kodunu herhangi bir kod okuyucu uygulaması ile okutarak ilgili Pegem uygulamasını indirebilirsiniz.

Üyelik ekranına erişebilmek için; "Kayıt Ol" butonuna tıklayarak, üyelik formunu eksiksiz doldurduktan sonra uygulamayı kullanmaya başlayabilirsiniz.

Üye girişi yaptıktan sonra açılan pencerede sol tarafta bulunan kategori menüsünden "Aktivasyon Kodlarımız", seçerek "Kod Ekle"ye tıklayıp kitabınız ile birlikte size iletilen aktivasyon kodu ile aktivasyon işlemlerini gerçekleştirebilirsiniz.

Aktivasyonunu yapmış olduğunuz konu anlatım kitabınızı "Video Dersler" sekmesinden görüntüleyebilir ve videolarınızı izlemeye başlayabilirsiniz.

Kitabın içerisindeki QR'ı okutarak ilgili kitabınızın videolarını izleyebilirsiniz.

Pegem Kampüs Web Sitesi Üzerinden Videolarınıza Erişebilmek İçin Aşağıdaki Adımları Takip Ediniz:

- 1 Mevcut tarayıcınıza <https://dijital.pegemkampus.com> yazarak web sitemiz üzerinden erişim sağlayabilirsiniz.
- 2 Pegem Kampüs üyeliğiniz yoksa "Kayıt Ol" butonuna tıkladıktan sonra formu doldurarak üyelik işlemlerinizi gerçekleştirebilirsiniz.
- 3 Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sağ üst sekmede yer alan "Aktivasyon Kodlarımız" alanından kodunuzu aktif edebilirsiniz.
- 4 Aktivasyon işleminizi tamamladıktan sonra kategori alanından "Video Dersler" sekmesine tıklayarak videolarınıza ulaşabilirsiniz..

**Aktivasyon Kodu kitabınızın ilk sayfasında yer almaktadır.
Aktivasyon Kodu ile aktif ettiğiniz video dersler 31 Ağustos 2022 tarihine kadar geçerlidir.**

Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55

ALAN BİLGİSİ

1. Bölüm: Coğrafyanın Tanımı, Tarihi ve Bölümleri

COĞRAFYANIN TANIMI, TARİHİ	1
COĞRAFYANIN BÖLÜMLERİ	4
A. Fiziki Coğrafya.....	5
B. Beşerî ve Ekonomik Coğrafya.....	5
Çözümlü Test	8

2. Bölüm: Fiziki Coğrafya

EVREN VE DÜNYA.....	10
Güneş ve Güneş Sistemi.....	11
Ay ve Özellikleri.....	14
DÜNYA (YERYUVARLAĞI).....	15
Dünya'nın Şekli ve Sonuçları.....	15
Dünya'nın Hareketleri.....	17
Yerel Saat.....	20
Dünya'nın Güneş Etrafındaki Hareketi (Yıllık Hareketi) ve Sonuçları.....	23
KARTOGRAFYA (HARİTA BİLGİSİ).....	31
UTM Koordinat Sistemi	31
Harita Çeşitleri.....	39
COĞRAFI KOORDİNAT SİSTEMİ.....	48
Matematik (Mutlak) Konum	48
Göreceli (Özel) Konum.....	51
Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) ve Uzaktan Algılama.....	52
JEOMORFOLOJİ (YER ŞEKİLLERİ)	53
Dünya'nın İç Yapısı.....	53
Levha Hareketleri.....	54
Jeolojik Zamanlar.....	56
Yerkabuğunun Malzemeleri (Taşlar)	58
Yer Şekillerinin Oluşumu	61
Yeryüzünde Ana Yer Şekilleri.....	66
Akarsu Topografyası (Flüvyal Topografya)	71
Kıyı Topografyası.....	76
Kıyı Tipleri.....	78
Karst Topografyası	81
Kurak ve Yarı Kurak Bölgeler Topografyası.....	85
Buzul Topografyası (Glasial).....	87
KLİMATOLOJİ - İKLİM BİLGİSİ	91
Atmosfer	92
İklim Elemanları.....	95
Sıcaklık	95
Basınç.....	101
Rüzgârlar	104
Nemlilik ve Yağış	110
Büyük İklim Tipleri	116
HİDROGRAFYA (SULAR COĞRAFYASI)	125
I. Denizler ve Okyanuslar.....	126

2. Akarsular	129
3. Göller	134
4. Yeraltı Suları.....	136
5. Kaynak Suları	136
TOPRAK COĞRAFYASI.....	140
Toprak Türleri	143
Heyelan	144
Erozyon.....	145
BİTKİ (VEJETASYON) COĞRAFYASI	146
Başlıca Bitki Toplulukları	147
Çözümlü Test	150

3. Bölüm: Beşerî ve Ekonomik Coğrafya

BEŞERÎ COĞRAFYA.....	156
NÜFUS COĞRAFYASI.....	159
Nüfusun Yapısı	160
Nüfus Artışı	167
Nüfus Yoğunluğu Kavramları	175
Nüfus Politikaları	176
GÖÇLER	177
Dünyada Geniş Çaplı Göçlere Örnekler	177
Göçlerin Nedenleri	179
Göç Teorileri	179
Göçlerin Sonuçları.....	180
YERLEŞME COĞRAFYASI.....	181
Yerleşmenin Tarihçesi.....	182
Kırsal Yerleşmeler.....	185
Kent Yerleşmeleri	190
EKONOMİK COĞRAFYA	196
Tarım Faaliyetleri.....	202
Hayvancılık	212
Ormanlar ve Ormanlardan Faydalanma	214
Madenler	215
Enerji Kaynakları.....	220
Ulaşım	226
Turizm	232
Sanayi	235
Ticaret.....	237
Çözümlü Test	240

4. Bölüm: Siyasi Coğrafya

SİYASİ COĞRAFYA	245
Siyasi Coğrafyanın Gelişimi ve Jeopolitik Teoriler	247
Siyasi Coğrafyada Organizasyonlar:	
Devlet, Millet, Millî Devlet	252
Devletlerin Sınıflandırılması	254
Pakt ve Birlikler	265
Kanallar ve Boğazlar	270
ÜLKELER COĞRAFYASI	273
Çözümlü Test	292

5. Bölüm: İnsan - Doğa Etkileşimi Koruma Alanları

İNSANIN DOĞAYA MÜDAHALELERİ.....	298
DOĞANIN İNSANA ETKİLERİ.....	299
DOĞAL AFETLER.....	300
Yer Kökenli (Jeolojik) Afetler.....	300
Atmosfer Kökenli (Meteorolojik) Afetler	300
JEOLOJİK AFETLER	301
METEOROLOJİK AFETLER.....	304
Türkiye'de Korunan Alanlar ve Turizm.....	310
Türkiye'deki Millî Parklar.....	311
Türkiye'nin UNESCO Dünya Miras Listesinde Yer Alan Değerleri.....	317
Çözümlü Test	319

6. Bölüm: Türkiye Coğrafyası

TÜRKİYE'NİN COĞRAFİ KONUMU	322
Türkiye'nin Matematik (Mutlak) Konumu ve Sonuçları.....	322
Türkiye'nin Özel Konumu ve Sonuçları.....	323
TÜRKİYE'NİN JEOPOLİTİK KONUMU	326
TÜRKİYE'NİN JEOLOJİK ÖZELLİKLERİ.....	330
Jeolojik Zamanlarda Türkiye	330
Türkiye'de Orojenik Hareketler	333
Türkiye'de Epirojenik Hareketler	333
Türkiye'de Volkanizma.....	334
Türkiye'de Depremler	336
TÜRKİYE'DE YERYÜZÜ ŞEKİLLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	337
TÜRKİYE'NİN OVALARI.....	339
TÜRKİYE'NİN PLATOLARI	339
TÜRKİYE'DE ÇÖZÜLME	340
1. Fiziksel (Mekanik) Çözülme	340
2. Kimyasal Çözülme.....	340
TÜRKİYE'DE BAŞLICA TOPRAK TİPLERİ	341
1. Zonal Topraklar	341
2. İntrazonal Topraklar	342
3. Azonal Topraklar	342
TÜRKİYE'DE HEYELAN.....	344
TÜRKİYE'DE EROZYON.....	344
TÜRKİYE AKARSULARI	346
Türkiye'deki Başlıca Akarsular	347
Türkiye Akarsularının Rejimleri	347
TÜRKİYE'DE RÜZGÂRLARIN OLUŞTURDUĞU ŞEKİLLER.....	351
TÜRKİYE'DE BUZULLARIN OLUŞTURDUĞU ŞEKİLLER.....	352

TÜRKİYE'NİN YERALTI SULARI VE KAYNAKLARI.....	353
TÜRKİYE'DE KARSTİK ŞEKİLLER	355
TÜRKİYE'DE DALGALARIN VE AKINTILARIN OLUŞTURDUĞU ŞEKİLLER.....	358
TÜRKİYE'DE KIYI TİPLERİ	359
TÜRKİYE'DE GÖLLER.....	361
TÜRKİYE'NİN İKLİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE TÜRKİYE'DE İKLİM ELEMANLARI	364
Türkiye'de Sıcaklık	365
Türkiye'yi Etkileyen Basınç Merkezleri	366
Türkiye'yi Etkileyen Rüzgârlar.....	367
Türkiye'de Nem ve Yağış	368
Türkiye'de İklim Tipleri.....	369
Türkiye'nin Bitki Örtüsü.....	371
TÜRKİYE'DE NÜFUS VE YERLEŞME.....	376
Nüfus Artışı ve Sonuçları	376
Türkiye'de Nüfusun Dağılımını Etkileyen Faktörler... 379	
Türkiye'de Nüfus Yoğunlukları	383
Türkiye Nüfusunun Özellikleri (Nüfusun Yapısı)	384
Türkiye'de Nüfus Politikaları	388
Gelecekte Türkiye Nüfusu	389
TÜRKİYE'DE GÖÇLER.....	389
TÜRKİYE'DE YERLEŞME	393
Türkiye'de Yerleşmeyi Etkileyen Faktörler	395
Yerleşmelerin Sınıflandırılması	395
Türkiye'de Mesken Tipleri	404
TÜRKİYE'NİN EKONOMİK COĞRAFYASI.....	406
TÜRKİYE'DE ARAZİ KULLANIMI	407
TÜRKİYE'DE TOPRAKLARDAN YARARLANMA	408
TÜRKİYE'DE TARIM (ZİRAAT).....	409
Türkiye'de Tarımı Etkileyen Doğal Faktörler	409
Türkiye'de Tarımı Etkileyen Beşerî Faktörler.....	410
Bitkisel Üretim	411
TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK.....	419
TÜRKİYE'DE ORMANCILIK.....	423
TÜRKİYE'DE MADENLER.....	424
TÜRKİYE'DE ENERJİ	428
TÜRKİYE'DE SANAYİ	431
TÜRKİYE'DE ULAŞIM.....	437
TÜRKİYE'DE TİCARET.....	442
ÜLKEMİZDE SERBEST TİCARET BÖLGELERİ	445
TÜRKİYE'DE KÜLTÜR VE TURİZM.....	446
TÜRKİYE'DE HİZMET SEKTÖRÜ	449
BÖLGESEL KALKINMA PROJELERİ	451
Çözümlü Test	455
KAYNAKLAR.....	465

COĞRAFYA'NIN TANIMI VE TARİHİ

Coğrafya; insanla doğal çevre arasındaki karşılıklı etkileşimi ilkeleriyle inceleyen ve sonuçlarını bir bütün hâlinde sunan bilimdir. Bu ilkeler neden, dağılış ve sonuçtur. Örneğin depremi ele alalım. Deprem nedir ve nasıl oluşur, yeryüzünde deprem riski nerelerde az ve fazladır ve deprem sonucunda doğal çevre ve insan bundan nasıl etkilenir? İşte bu soruların cevapları; neden, dağılış ve sonuç ilkelerinin cevaplarıdır.

Coğrafya hakkında ilk çalışmalar milattan binlerce yıl önce yapılmıştır. MÖ 2700 yılında Sümerlilerden kalma tuğla üzerine yapılmış bir dünya haritası bulunmuştur. Başka bir haritada II. Ramses Dönemi'nden kalmadır. Bu haritada bir altın madenin yeri gösterilmektedir.

Coğrafya terimini ilk kez Eski Çağ Yunan düşünürlerinden **Eratosthenes** yazdığı eserinin adında kullanmıştır. Eserinin adı **Geographika'dır**. Geographie yerin tasviri demektir. Zaten bu dönemlerde Coğrafya daha çok seyyahlar (gezginler), politikacılar ve tarihçilerle birlikte anılıyordu.

İbn-i Haldun'un "Coğrafya kaderdir." ifadesi yaşadığı dönemin coğrafyaya bakış açısını gösterir. **Erol Tümertekin** "Bir beşerî bilim olan coğrafya insanın yaşadığı, çalıştığı, bir araya geldiği ve başta kendi yaşama ortamı olmak üzere değiştirmekte olduğu yeryüzünü inceler." demiştir.

Yukarıda verilen bu tanımlarda olduğu gibi eski çağlardan günümüze kadar coğrafya tanımlanırken insan ve doğal ortamın açıklanmasına vurgu vardır. Bu sebeple coğrafyanın konusunun bir boyutunu insan, bir boyutunu doğal çevre (ortam) oluşturmaktadır.

Bernhard Varenius coğrafyayı teoloji ile bağlantı görüşünden ayırmış ve öne sürdüğü "temel birlik" fikrini bütün mekân olguları arasındaki bir dizi sıkı bağların meydana getirdiği tek bir yerküre sistemiyle açıklamaya çalışmıştır. Varenius yaptığı sınıflandırma ile olaylara önce tüm dünya ile ilgili genel, ikinci olarak belirli ülkelerle ilgili özel, üçüncü olarak ülkelerin içindeki daha küçük olanlarla ilgili korografik ve yereli anlatan topografik düzeylerde bakıyordu. Coğrafya yalnızca tüm dünyaya değil, her bir yerle ayrı ayrı ilgiliydi. (Özgüç - Tümertekin 2010)

Günümüzdeki modern coğrafi görüşün temelleri 19.yy. başlarında Alman coğrafyacılar Humboldt, Carl Ritter ve Frideric Ratzel tarafından atılmıştır. (Doğanay 2013) Bunlardan Humboldt fiziki coğrafyanın, Ritter ve Ratzel de beşerî coğrafyanın kurucuları sayılır. Tarih boyunca coğrafya ile ilgili görüşler ve eserler aşağıdaki gibidir.

ESKİ ÇAĞ'DA: Herodot, Tales, Aristo, Eratosthenes, Strabon ve Batlamyus coğrafya ile ilgili eserler verenlerdir. Bu dönemde coğrafi bilgiler çoğunlukla gezi ve tasvirler ile basit planlar ve haritalara dayanıyordu.

Thales: İlk Çağ'ın ilk coğrafyacısıdır. Yunan medeniyetinin hâkim olduğu yerlerin coğrafi özelliklerini araştırmış, yeryüzünün ölçülebileceği fikrini ileri sürmüştür. Gemicilerden topladığı bilgilerle harita yapmıştır. Thales'e göre Dünya, okyanuslar üzerinde yüzen diske benzeyen bir yuvarlaklığa sahiptir.

Herodot: Kuzey Afrika, İran, Yunanistan, İtalya ve Hindistan'a kadar uzanan sahayı gezmiş, burada gördükleriyle "**Herodot Tarihi**"ni yazmıştır. "Mısır Nil'in hediyesidir." sözüyle neden-sonuç ilişkisi kurma özelliğine vurgu yapmıştır. Ayrıca gemiciler ve gezginlerden topladığı bilgilerle harita yapmıştır.

Herodot'un Dünya Haritası

Aristo: Siyaset, felsefe ve matematik alanında çalışma yapmış, aynı zamanda coğrafyaya katkıda bulunmuştur. Dünya'nın küre olduğunu savunmuştur. "Doğal zenginliği yetersiz yerlerde devlet kurmak zordur." sözü ile çevreci görüşün babasıdır. *Politika* adlı eseri, ünlü devlet teorisi adlı görüşü kapsar.

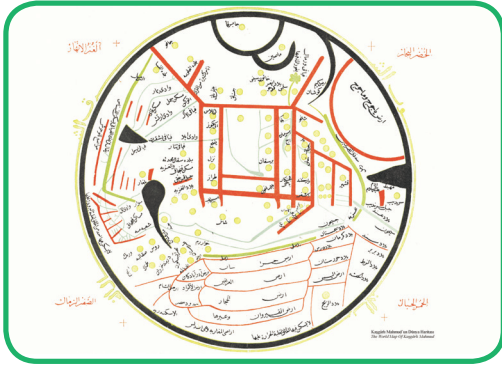
Eratosthenes: Coğrafya sözcüğünü ilk defa *Geographika* adlı eserinde kullanmıştır. Büyük İskender'in seferleri sırasında yeryüzünün hızla genişleyen alanlarını belirleyip haritasını yapmıştır. İskenderiye ile Asvan (Syene) arasında çalışma yaparak Dünya'nın çevresini hesaplamıştır.

Strabon: Amasya'da doğmuştur. İyi öğrenim görmüştür. Gezdiği yerlerin tarihî, coğrafi ve sosyolojik özelliklerini 17 ciltlik *Geographika* adlı eserinde anlatmıştır. Eserinde matematik coğrafya, fiziki coğrafya, jeopolitik ve ekonomik coğrafya üzerine bilgiler vermiştir. Çevre ile insan arasındaki ilişkileri ortaya koymuştur.

Batlamyus: Yunan coğrafyacısıdır. Mısır'da eğitim görmüştür. *Coğrafya Rehberi* ve *Büyük Gök Sistematiği* adlı eserleri vardır. İlk Çağ ile Orta Çağ arasında köprüdür. İslam dünyasında bu kitabı ünlüdür. Ünlü bir haritası vardır. Uzun süre Kristof Kolomb, Vasco da Gama, Macellan, Batlamyus'un eserlerinden faydalanmışlardır. Eserinde çok sayıda yerin adı ve koordinatlarını belirtmiştir.

Eratosthenes'in Dünya Haritası

Divanü Lügati't-Türk'teki Dünya Haritası

ORTA ÇAĞ'DA: Mesudi, Biruni, İbni-Battuta, İbn-i Haldun gibi daha çok İslam dünyasının bilim adamları coğrafya ile ilgilenmişlerdir. İslam dünyasında, eski çağlardaki eserler tercüme edilerek bunlardan faydalanılmıştır. Kaşgarlı Mahmut'un *Divanü Lügati't-Türk* adlı kitabında harita vardır. Bu çağda Avrupa'da kilisenin baskısı ile bilimsel çalışmalar yapılmamıştır.

Mesudi: Bağdatlıdır. Seyahatnamesi vardır. Güney ve Güneydoğu Asya, Kafkasya, İran, Suriye, İspanya ve Kuzey Afrika ülkelerini gezmiştir.

İdrisi: İslam dünyasının Arap coğrafyacısıdır. Endülüs ekolündendir. Akdeniz ülkelerini ve İngiltere'yi gezmiş, Sicilya'da Kral II. Ruggiero'nun Palermo'daki sarayına yerleşmiş ve bu alanda eserler vermiştir. **Arapların Batlamyusu** denir.

İbn-Haldun: Orta Çağ'ın siyasi coğrafyacısıdır. Tarihçi ve sosyologdur. Devletler ile ilgili eserler vermiş, devletler ve kuruldukları coğrafya ile ilgisini araştırmıştır. Aristo'ya benzer görüşler ileri sürmüştür. *Mukkaddime* ve *Kitap El-İbar* adlı eserleri vardır.

Uluğ Bey: Timur'un torunudur. Semerkand'da medreseler yaptırmıştır. Astronomi, tarih ve matematik alanında çalışmalar yapmıştır. Öğrencisi Ali Kuşçu'dur. Ali Kuşçu, Uluğ Bey'in ölümünden sonra İstanbul'a gelip Fatih Sultan Mehmet'in hizmetinde çalışmaya başlamıştır. *Fethiye* adlı kitabı vardır.

YENİ ÇAĞ'DA: Avrupa'da Rönesans ile pozitif bilimler önem kazanmış ayrıca yeni kıtalar keşfedilmiştir. Çok uzun yolculuklar yapılmış, Amerika, Avustralya ve adalar keşfedilmiştir. Bu dönemde Osmanlı'da Piri Reis, Katip Çelebi ve Evliya Çelebi'nin eserleri coğrafyaya katkı sağlamıştır.

Coğrafi keşifler 15. ve 16. yüzyıllarda Avrupalılar tarafından yeni ticaret yollarının, okyanus ve kıtaların bulunması amacıyla ortaya çıkmıştır.

Doğudan başlayan ticaret yolları, Avrupalıların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için çok büyük önem taşıyordu. İpek ve baharat yollarının Osmanlı Devletinin elinde olması, Avrupalıları yeni yollar aramaya sevk etti.

Pusulanın icadı, gemicilikteki ilerlemeler, Avrupa'nın doğunun zenginliklerine ulaşmak istemesi bu keşiflerin nedenleridir. Avrupa'da değerli madenlerin az bulunması, kralların İspanyol ve Portekizli gemicileri desteklemesine neden oldu.

Bu tarihe kadar bilinmeyen Yeni Dünya Karaları olarak ifade edilen Kuzey ve Güney Amerika, Okyanusya, Güney ve Kuzey kutup çevreleri ve çok sayıdaki ada bu keşifler sonucu bulunmuştur.

KPSS-ÖABT 2022

SOSYAL BİLGİLER

SİYASET BİLİMİ
DİĞER SOSYAL BİLİM ALANLARI

(Sosyal Bilgilerin Temelleri, Sosyal Psikoloji, Arkeoloji, Antropoloji, Sosyoloji, Felsefe, Ekonomi, Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme, Sanat ve Estetik, İnsan İlişkileri ve İletişim, Günümüz Dünya Sorunları, Sosyal Proje Geliştirme)

ALAN EĞİTİMİ

KONU ANLATIMLI

QR KODU OKUTARAK
UYGULAMAYI İNDİR

VIDEO DERSLERİ HEMEN İZLE

Lütfen detaylı bilgi için ön sözü okuyunuz.

PEGEM AKADEMİ

Komisyon

ÖABT Sosyal Bilgiler 3. Kitap

Siyaset Bilimi Diğer Sosyal Bilim Alanları ve Alan Eğitimi Konu Anlatımlı

ISBN 978-0-2021-0039-5

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten uluslararası akademik bir yayınevidir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan WorldCat ve ayrıca Türkiye'de kurulan Turcademy.com tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

12. Baskı: Eylül 2021, Ankara

Proje-Yayın: Ümit Dilaver
Dizgi-Grafik Tasarım: Gamze Şahin Oral
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.
Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A
Kazan/ANKARA
Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Değerli Okuyucularımız,

ÖABT SOSYAL BİLGİLER konu anlatımlı setimiz üç kitap hâlinde düzenlenmiştir. "Sosyal Bilgiler 3. Kitap" adlı yayınıımız; Siyaset Bilimi, Temel Hukuk, Diğer Sosyal Bilim Alanları (Sosyal Bilgilerin Temelleri, Sosyal Psikoloji, Arkeoloji, Antropoloji, Sosyoloji, Felsefe, Ekonomi, Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme, Sanat ve Estetik, İnsan İlişkileri ve İletişim, Günümüz Dünya Sorunları, Sosyal Proje Geliştirme) ile Alan Eğitimi bölümlerini kapsamaktadır ve Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Alan Bilgisi Testi (ÖABT-Sosyal Bilgiler) kapsamındaki soruları çözmek için gerekli bilgi, beceri ve teknikleri edinme ve geliştirme sürecinde siz değerli öğretmen adaylarımıza kılavuz olarak hazırlanmıştır.

Kitabın hazırlanış sürecinde, sınav kapsamındaki temel alanlarda kapsamlı alanyazın taraması yapılmış, bu kitabın gerek ÖABT'de gerekse gelecekteki meslek hayatınızda ihtiyacınızı maksimum derecede karşılayacak bir başucu kitabı niteliğinde olması hedeflenmiştir.

Detaylı, güncel ve anlaşılır bir dilde yazılan konu anlatımları, çıkmış sorular ve detaylı açıklamalarıyla desteklenmiş, her ünite içeriği ÖSYM formatına uygun, çözümlü test sorularıyla pekiştirilmiştir. Ayrıca konu anlatımlarında verilen bilgi ve çözüm tekniklerine ek olarak uyarı kutucuklarıyla da önemli konulara dikkat çekilmiştir.

Yoğun bir araştırma ve çalışma sürecinde hazırlanmış olan bu kitapla ilgili görüş ve önerilerinizi pegem@pegem.net adresine e-posta yoluyla ya da **0538 594 92 40** numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

Geleceğimizi güvenle emanet ettiğimiz siz değerli öğretmenlerimizin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine katkıda bulunabilmek ümidiyle...

Başarılar...

QR kodlar ile ilgili bilgiler bir sonraki sayfada yer almaktadır.

Uygulamanızı Kullanabilmeniz İçin Aşağıdaki Adımları Takip Ediniz:

Kapaktaki QR kodunu herhangi bir kod okuyucu uygulaması ile okutarak ilgili Pegem uygulamasını indirebilirsiniz.

Üyelik ekranına erişebilmek için; "Kayıt Ol" butonuna tıklayarak, üyelik formunu eksiksiz doldurduktan sonra uygulamayı kullanmaya başlayabilirsiniz.

Üye girişi yaptıktan sonra açılan pencerede sol tarafta bulunan kategori menüsünden "Aktivasyon Kodlarım", seçerek "Kod Ekle"ye tıklayıp kitabınız ile birlikte size iletilen aktivasyon kodu ile aktivasyon işlemlerini gerçekleştirebilirsiniz.

Aktivasyonunu yapmış olduğunuz konu anlatım kitabınızı "Video Dersler" sekmesinden görüntüleyebilir ve videolarınızı izlemeye başlayabilirsiniz.

Kitabın içerisindeki QR'ı okutarak ilgili kitabınızın videolarını izleyebilirsiniz.

Pegem Kampüs Web Sitesi Üzerinden Videolarınıza Erişebilmek İçin Aşağıdaki Adımları Takip Ediniz:

- 1 Mevcut tarayıcınıza <https://dijital.pegemkampus.com> yazarak web sitemiz üzerinden erişim sağlayabilirsiniz.
- 2 Pegem Kampüs üyeliğiniz yoksa "Kayıt Ol" butonuna tıkladıktan sonra formu doldurarak üyelik işlemlerinizi gerçekleştirebilirsiniz.
- 3 Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sağ üst sekmede yer alan "Aktivasyon Kodlarım" alanından kodunuzu aktif edebilirsiniz.
- 4 Aktivasyon işleminizi tamamladıktan sonra kategori alanından "Video Dersler" sekmesine tıklayarak videolarınıza ulaşabilirsiniz..

**Aktivasyon Kodu kitabınızın ilk sayfasında yer almaktadır.
Aktivasyon Kodu ile aktif ettiğiniz video dersler 31 Ağustos 2022 tarihine kadar geçerlidir.**

Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55

SİYASET BİLİMİ DİĞER SOSYAL BİLİM ALANLARI

1. Bölüm: Siyaset Bilimi

Siyasetin Farklı Anlamları	3
Siyaset Biliminin Tarihçesi	3
İslam Dünyasında Siyaset Bilimi	4
Siyaset Biliminin Konusu, Kapsamı, Yöntemi ve Teknikleri	5
İktidar Kavramı	7
Egemenlik	8
Meşruluk	9
Devlet ve Siyasal Sistemler	9
Bir Hukuk Devleti Olarak Türkiye	12
Kanunların Yapılması ve Yürürlüğe Girmesi	12
Devlet Türleri	15
Siyasal Sistemler	15
Siyasal Davranış ve Bireyi Siyasete Yönlendiren Temel Faktörler	21
Siyasal Katılma	22
Demokrasi	23
Alternatif Demokrasi Önerileri	26
Siyasi Düşünceler ve İdeolojiler	27
Siyasal Partiler	31
Kamuoyu	32
Baskı Grupları	32
Bürokrasi	32
Uluslararası İlişkiler Kuramları	33
Yeni Dünya Düzeni	34
Ulusüstü Siyasal Örgütlenmeler	35
Çözümlü Test	39
Çözümler	42

2. Bölüm: Temel Hukuk

Toplum Yaşamını Düzenleyen Kurallar	44
Hukukun Kaynakları	45
Anayasa	45
1982 Anayasası	47
Hukuki Ehliyet Kavramı	73
Çözümlü Test	74
Çözümler	77

3. Bölüm: Diğer Sosyal Bilim Alanları

Sosyal Bilgilerin Temelleri	81
Sosyal Bilgiler Öğretimine Farklı Yaklaşımlar	81
Dünyada Sosyal Bilgiler Geleneği	83
Türkiye'de Sosyal Bilgiler Geleneği	84
Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler	85
Antropoloji	86
Ekonomi	88
Coğrafya	89
Tarih	91
Psikoloji	92
Siyaset Bilimi	94
Sosyoloji	95
Felsefe	96
Hukuk	98
Arkeoloji	105
Uluslararası İlişkiler	106
İletişim	107

Sanat	110
Dilbilim	111
Diğer Sosyal Bilim Alanları	112
Çözümlü Test	113
Çözümler	115
Sosyal Psikoloji	117
Sosyal Psikolojinin Kısa Tarihçesi	117
Sosyal Psikolojinin İki Temel İlkesi	117
Sosyal Algı	117
Sosyal Bilgi	118
Bireyler Arasındaki İlişkileri Etkileyen Birey-İçerici Süreçler ..	118
Sosyal Etki	121
Grup Etkisi	122
Sosyal İlişkiler	123
Çözümlü Test	125
Çözümler	127
Arkeoloji	129
Tanımı ve Yaklaşımlar	129
Arkeolojinin Tarihçesi	131
Arkeolojide Kullanılan Temel Yöntemler	132
Anadolu Arkeolojisi	134
Hellen Göçleri ve Arkaik Dönem	140
Klasik Dönem	141
Hellenistik Dönem	142
Türk Arkeologlar	144
Çözümlü Test	149
Çözümler	151
Antropoloji	153
Antropolojinin Yaklaşımı ve İlkeleri	153
Antropolojinin Dalları	153
Antropoloji Kapsamında Yer Alan Bazı Kavramlar	155
Antropoloji Biliminin Kısa Tarihçesi	155
Antropolojinin Yöntemi ve Araştırma Teknikleri	156
Kültür Kavramı	157
Temel Antropoloji Kuramları	159
İnsanın Evrimi	162
Sanayi Öncesi Uyarlanma ve Yaşam Tarzları:	
Avcı-Toplayıcılık ve Tarım	165
Kent, Devlet ve Endüstri	166
Çok Kültürlülük, Çok Kültürcülük ve Antropolojide Yeni Yönelimler	166
Din ve Kutsal	167
Çözümlü Test	169
Çözümler	171
Sosyoloji	173
Sosyolojinin Kısa Tarihçesi	173
Sosyolojinin Temel Kavramları	173
Sosyolojide Temel Yaklaşımlar	176
Kültür ve Toplum	182
Kültürün Dinamikleri	185
Toplumun Temel Birimi Aile	185
Çözümlü Test	186
Çözümler	188
Felsefe	190
Bilgelik Sevgisi Olarak Felsefe	190
Felsefenin Konuları ve Alt Alanları	191
Çözümlü Test	205
Çözümler	207

Ekonomi	208
Makro Ekonomi – Mikro Ekonomi	208
Ekonominin Temel Soruları	209
Tüketici Davranışları ve Fayda	210
Arz, Talep ve Esneklik	211
Üretim	215
Maliyet	215
Kâr Maksimizasyonu	216
Mal ve Faktör Piyasaları	216
Makro Ekonominin Kapsamı ve Temel Makro Ekonomik Değişkenler	218
Ekonomik Performansın Ölçülmesi ve Temel Ekonomik Değişkenler	219
Tüketim	220
Tasarruf	220
Ekonominin Dışa Açılımı	220
Çözümlü Test	222
Çözüm	224
Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme	225
Toplumsal Değişmeyi Etkileyen Unsurlar	226
Değişmeyle İlgili Temel Kavramlar	227
Toplumsal Değişme Türleri	227
Yazılı Tarih Öncesi Çağlarda ve İlk Çağ'da Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme	230
Orta Çağ'da Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme	232
Yeni ve Yakın Çağlarda Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme (1453-1914)	239
Bilim ve Teknolojinin Etkilediği Sosyal Unsurlar	247
Çözümlü Test	248
Çözümler	250
Sanat ve Estetik	252
Sanat Teorileri	253
Çağdaş Sanat Akımları	256
Estetik	257
Çözümlü Test	261
Çözümler	263
İnsan İlişkileri ve İletişim	265
İletişimin Temel Amaçları	265
İletişim Süreçleri	266
İletişim Ortamı	266
İletişim Türleri	266
İnsanlar Arasındaki İlişkilerde İletişimin Önemi	267
İnsan İlişkileri	267
Kişiler Arası İletişim	268
İletişim Sürecinde İlişki Kurma Boyutu	269
İletişim Türleri	270
İletişim Engelleri	271
Savunma Mekanizmaları	272
Empati	275
Etkili İletişim	275
Etkili Dinleme	275
Çatışma	276
Çatışma Çözme Yolları	276
Çözümlü Test	277
Çözümler	280
Günümüz Dünya Sorunları	281
Çevre Sorunları	281
Açlık	282
Kıtık	285

Fakirlik (Yoksulluk)	285
Yetersiz Beslenme	286
Obezite	286
Aşırı Tüketim Hastalığı	287
Dengesiz Nüfus Artışları	287
İrkçilik	287
İnsan Hakları İhlalleri	288
Terör	289
Enerji Sorunu	290
Alternatif Enerji Kaynakları	290
Nükleer Enerji ve Füzyon Enerjisi	293
Asya Krizi	294
Japon Sendromu	294
Çin Faktörü	295
Küreselleşme	299
Küresel İklim Değişikliği	301
Çözümlü Test	303
Çözümler	306
Sosyal Proje Geliştirme	308
Konu ve Amacın Belirlenmesi	310
Ölçütlerin Belirlenmesi	310
Proje Planı	311
Araştırma ve Eylem	311
Sunum Hazırlama	311
Proje Tabanlı Öğrenme	312
Sosyal Proje	316
Proje Yönetimi	317
Çözümlü Test	319
Çözümler	322

4. Bölüm: Alan Eğitimi

Öğretim İlkeleri	325
Sosyal Bilgiler Öğretimi	327
Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amaçları	327
Sosyal Bilgiler Öğretimi Bağlamında Davranışçı ve Yapılandırmacı Öğrenme Anlayışları	329
Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yaklaşımlar	330
Sosyal Bilgilerde İçerik: Kapsam ve Yapı	332
Öğretim Programının Temel Felsefesi	335
Öğretim Programında Temel Beceriler	335
2018 Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Beceriler ...	338
Sosyal Bilgilerde Kavram Öğretimi	351
Sosyal Bilgilerde Değerler	359
Öğrenme Alanları	367
2018 Öğrenme Alanları ve İçerikleri	368
Sosyal Bilgiler Öğretimi İle İlgili Diğer Konular	371
Sosyal Bilgilerde Kullanılabilecek Bazı Yaklaşım/Yöntem/Teknik ve Etkinlikler	399
Öğretim Programında Rehberlik	418
Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı	418
Öğretim Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar	419
5. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları	420
6. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları	422
7. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları	424
Çözümlü Test	427
Çözümler	430
KAYNAKÇA	433

SIYASET BİLİMİ
DİĞER SOSYAL BİLİM
ALANLARI

SİYASET BİLİMİ

Arapçadan Türkçeye geçen bir sözcük olan siyaset bir amaç veya prensip gereğince şehrin yönetilmesine ilişkin sanat anlamında kullanılmıştır.

Politika kelimesi ise siyasetin Batı dillerindeki karşılığıdır.

Aristoteles, politikayı "en yüksek iyiyi" ve "iyi yaşamayı" amaçlayan devlete ilişkin tüm faaliyetler, devlet yönetimi ve yurttaşlığa ilişkin işler şeklinde tanımlamıştır.

SİYASETİN FARKLI ANLAMLARI

Devlet Yönetimine İlişkin Faaliyetler Anlamında Siyaset: Aristoteles'in tanımındaki "iyi yaşamayı" temine yönelik devlet faaliyetleri bu kapsamda yer almaktadır.

İktidar Mücadelesi Anlamında Siyaset: İktidar mücadelesi olarak anlaşılmasının temelinde, toplumsal hayattaki zıtlıklar arasındaki mücadelede, siyasetin bu zıtlıkları belli dengede uzlaştıran faaliyet olarak ortaya çıkması anlayışı vardır. Bu anlayışa göre iktidarı ele geçirmiş olan grup ya da sınıflar bu mevkiilerini korumak ve sürdürmek, diğerleri de iktidarı ele geçirmek için mücadeleye girişmektedir.

Değerlerin Otorite Yoluyla Dağıtılması Anlamında Siyaset: Siyasetin bu şekilde tanımlanması onun sadece devlete ilişkin işler, kurumlar ve faaliyetler olarak değil, her türlü değer paylaşımı için otorite kullanımını gerektiren faaliyetler olarak anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşım siyaset olgusunun kapsamını genişletmekte ve hem modern ulus devletlere hem de tüm toplumsal/siyasal organizasyonlara ilişkin ortak bir faaliyet alanı olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır.

SİYASET BİLİMİNİN TARİHÇESİ

Eski Yunan düşünürlerinden Platon iyi ve erdemli bir devletin nasıl olacağı ve bu devleti kimlerin yöneteceği gibi konulardaki görüşlerini *Devlet* adlı yapıtında ortaya koymuştur.

Uyarı!

Platon devletin bilge krallar tarafından yönetilmesini ve filozofların kral olmasını savunmuştur.

Platon'a göre devlet iktidarı kullanan idareciler, savaşçılar, üretimi gerçekleştiren çiftçiler ve halk sınıflarından oluşmaktadır.

Bir diğer eski Yunan düşünürü **Aristoteles**, devleti ve devlet yönetimi ile ilgili süreçleri bir inceleme ve gözlem konusu olarak ele almış ve zamanın siyasal sistemlerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Bu nedenle de **çağdaş siyaset biliminin temellerini atan kişi olarak kabul edilmektedir.**

Aristoteles **Politika** adlı eserinde Eski Yunan sitelerinin siyasal örgütlenmelerini gözlemlerle ortaya koymaya ve siyasal rejimleri sınıflandırmaya çalışmış ve kendisinden sonra gelen düşünürleri etkilemiştir.

Siyaset Orta Çağ boyunca din etkisinde kalmıştır. 16. yüzyılın başında yaşamış olan **Machiavelli**, İtalya'daki prenslikleri ele aldığı kitabı **Prens** ile siyaset konusundaki idealist ve ahlakçı çizgisini terk ederek siyaseti gerçekçi bir zemine oturtmuştur. Kitabında hükümdarların iktidarı ele geçirmelerini, elde tutmalarını ve diğerleriyle ilişkilerini anlatırken **insanlara boyun eğdirme** niteliğine dikkat çekmiştir.

Biri yasalara uyma diğeri de zora başvurma olmak üzere iki tür mücadeleden söz eden Machiavelli birincisi yetmediğinde ikincisine başvurmanın gereğine değinmiştir. Onun düşüncesinde amacın gerçekleştirilmesi için her türlü eylemin meşru olduğu anlayışı egemendir. Bu anlayış **Makyavelizm** olarak ifade edilmiştir.

Örnek Soru

Aşağıdaki cümlelerden hangisi Makyavelizm'i özetlemektedir?

- A) Amaca varmak için hiçbir kural tanımamalıdır.
- B) Siyaset sınırsız özgürlüktür.
- C) Siyasetin işleyişi ve kuralları gereğince her yola başvurulabilir.
- D) Yasalara uygun bir yönetim şekli yoktur.
- E) İyi bir yönetici mutlaka zora başvurur.

Çözüm:

Makyavelizm çoğu kez, amaca ulaşmak için hiçbir kuralın, ilkenin ve değer tanınmayacağı şeklinde anlaşılabilir olsa da, Machiavelli aslında siyasetin kişisel ve dinî ahlaktan ayrı bir mantığı olduğunu savunmuştur. Buna göre de bu kurallar ve işleyiş gereğince her türlü eyleme başvurulabileceğini dile getirmiştir.

Cevap C

Çağdaş siyaset biliminin öncülerinden kabul edilen Montesquieu güçler ayrılığı ilkesini savunmuş, olaylar arasındaki zorunlu ilişkileri incelemiş ve olması gerekenden çok, olanla ilgilenmiştir.

Kanunların Ruhü adlı kitabında bir ülkede uygulanan yasaların arka planını ortaya çıkarmaya ve niçin aynı yasaların farklı toplumlarda farklı sonuçlar verdiğini açıklamaya çalışmıştır.

Montesquieu'ya göre iklimin ve coğrafi özelliklerin yasalar ve siyasal davranışlar üzerinde önemli bir etkisi vardır.

Hükümet biçimlerinin doğasını ve temel ilkesini ortaya koymaya çalışmış ve ülkenin büyüklüğü ile hükümet biçimleri arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir.

Montesquieu'ya göre cumhuriyet için küçük, monarşi için orta ve istibdat için de büyük bir imparatorluk gereklidir.

19. yüzyılda İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde toplumsal gerçeklikle ilgili olarak yapılan çalışmalarda özellikle sosyoloji ve ekonomi bilimleri ön plana çıkarken siyaset biliminin Aristoteles'ten bu yana süren üstünlüğü son bulmuştur.

Bu anlamda 19. yüzyılın önemli isimlerinden biri Karl Marx'tır. **Siyaseti toplumsal ilişkilerden belirleyiciliğe sahip bir olgu olarak sunan Makyavelizm'in aksine, Marx siyasetin özerk bir kurum olmadığını ve altyapı kurumları tarafından belirlendiğini savunur.** Ona göre siyaset bir üstyapı kurumudur ve onu belirleyen temel faktör, üretim ilişkilerinin oluşturduğu altyapı kurumlardır. Altyapı yani üretim tarzı değişmedikçe üstyapı da değişmez.

Amerika'da Demokrasi adlı kitabın yazarı olan **Tocquville** ekonomik gelişme ile siyasal yapılar arasındaki ilişkileri, Amerikan toplumunun özelliklerini ve Avrupa toplumlarından farklılıklarını ele almış ve böylece karşılaştırmalı siyaset biliminin önemli bir örneğini ortaya koymuştur.

Çağdaş siyaset biliminin öncü isimlerinden M. Weber, zihniyet ile davranışlar ve toplumsal ilişkiler konusundaki çözümlenmeleri ile büyük ilgi görmüştür. **Weber, çağdaş siyaset biliminin temel konularından olan iktidar, egemenlik, otorite ve meşruiyet gibi olgularla ilgilenmiş, bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişkilere dikkat çekmiştir. Ona göre siyaset, kişinin diğer kişiler üzerinde egemenlik kurmasıdır.** Dolayısıyla siyasetin temelinde egemenlik ve itaat ilişkisi bulunmaktadır.

Siyasi iktidarın temel öğelerinden biri olan otorite konusunda Weber şu ayrımı yapmıştır:

- Geleneksel otorite
- Karizmatik otorite
- Hukuki/rasyonel otorite

İSLAM DÜNYASINDA SİYASET BİLİMİ

İslam düşünürlerinin siyaset olgusuna yaklaşımlarında, temelde dinin evren ve toplum anlayışı belirleyici olmuş ve siyasetin ahlaki eylemler alanı olarak değerlendirilmesi söz konusu olmuştur.

Siyasetname: *Hükümdarlar için kaleme alınmış eserler olup hükümdarlara yönetimde izleyecekleri politikalar ve ahlaki ilkeler konusunda tavsiyede bulunmaktadır.*

Uyarı!

Layiha: *Yazıldıkları dönemin siyasi durumunu, sorunlarını ve iktidar ilişkilerini ortaya koyması bakımından önemlidir.*

Uyarı!

Farabi İslam dünyasında siyaset konusunda önemli görüşler ileri sürmüş düşünürlerden biridir.

Farabi çeşitli insanların bir araya gelmeleriyle topluluğun oluştuğunu belirtmiş ve sakinlerinin mutluluğa erişmek amacıyla yardımlaştığı topluluğu **fazil topluluk** olarak tanımlamıştır.

Farabi fazil topluluğu insan vücuduna benzetmiştir. Vücuttaki çeşitli organlar gibi insanların da yardımlaşarak çalıştıklarını ifade etmiştir. Nasıl vücudun hâkim bir organı varsa fazil şehrin hâkim organının da devlet başkanı olduğunu belirtmiştir.